

Lessuggesties bij het beeldboek: de droom van Christoffel

Dit prachtige beeldboek brengt twee nieuwkomers in Antwerpen samen. Een kloof van 400 jaar scheidt hen. De passie voor letters en woorden verbindt hen. Ontdek samen met je cursisten deze helden. De suggesties zijn een voorbeeld van hoe je met de thema's uit dit boek aan de slag kan gaan. In *Op de leestafel* staan boekentips die aansluiten bij het thema en die als aanvulling of verdere verdieping kunnen gebruikt worden.

Veel plezier!

Inge Umans

1. Welkom in Antwerpen...

Neem het boek op blz. 12:

"Hier ligt Antwerpen.

Hier wil ik zijn.

Hier kan het gebeuren."

Hebben je cursisten voor Antwerpen gekozen of zijn ze hier bij toeval beland? Hou een gesprek over Antwerpen: de uitverkoren stad? De toegewezen stad? Wat bindt hen met deze stad? Hebben ze Antwerpen in hun hart gesloten? Waarom wel? Waarom niet? Is Antwerpen een stad vol kansen? Welke kansen liggen er voor je cursisten?

Blz. 13:

"Ik ben nieuw in Antwerpen.

Elke dag voel ik mij hier een beetje meer thuis.

Ik spreek goed Frans.

Nederlands blijft moeilijk."

Voelen je cursisten al een band met Antwerpen? Welke talen spreken zij goed? Een beetje? Hoe staan ze tegenover Nederlands? Vinden ze het moeilijk, net als Christoffel? Wat is zich 'thuis' voelen? Is thuis hetzelfde als een huis hebben om in te wonen? Neem er het prentenboek *Hier ben ik* bij (zie: op de leestafel).

Blz. 15

"Ik hou van Antwerpen.

Elke dag ontmoet ik nieuwe mensen.

Ze komen uit Frankrijk of Duitsland.

Ze zijn jood of katholiek of protestant.

Ze komen uit de hele wereld.

*En ze brengen ideeën mee.
Samen maken wij van Antwerpen een mooie stad."*

Christoffel kwam 400 jaar geleden naar Antwerpen. Uit welke landen komen de meeste nieuwkomers in Antwerpen anno 2016? Maak een vergelijking met vroeger en nu.

Deel 2, blz. 33:

"Salaam. Ik ben Salwa."

In welke taal groet Salwa? Welke talen spreken je cursisten? Hou een begroetingsronde in de verschillende talen.

Je kan ook het memoryspel spelen **Kinderen van de wereld** (zie: op de leestafel)

Bekijk de kaart op blz. 14:

Antwerpen vroeger & nu: bekijk de kaart van Antwerpen en vergelijk met het Antwerpen van nu (stadsplan, kaart, google earth). Is de Antwerpse binnenstad veel veranderd? Maak een stadswandeling, ga op ontdekking. Meer info over Antwerpen, gegidste wandelingen, musea, ... vind je op <https://www.antwerpen.be/nl/home> .

Op de leestafel:

Het boek "**Leerrijk en gezellig**" verzamelt 39 methoden om zinnige en vlotte groeps gesprekken te organiseren tussen anderstaligen en Nederlandstaligen.:

<http://babelonie.be/methoden/#babb>

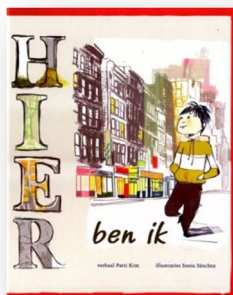
Het boekje "**van hier... en ... ginder**" bundelt vijftien verhalen van cursisten uit de basiseducatie. Over vroeger en nu. Over waarom ze hier wonen. Wat hen bang of gelukkig maakt. Wat ze denken en wat ze leren.

"**Van overal. Verhalen rond 50 jaar migratie**" Dit boek bundelt verschillende getuigenissen van jongeren uit Borgerhout, die met hun ouders en grootouders in gesprek gingen over hun eigen familiegeschiedenis.

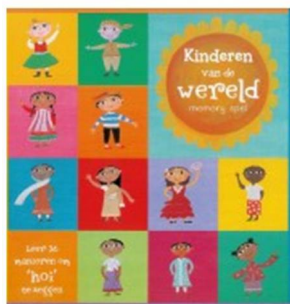

"**Thuis : 50 jaar migratie**" Deze minibundel biedt portretten, feiten, cijfers en leestips, uitgegeven n.a.v. 50 jaar migratie.:

<http://www.faronet.be/migratie>

“**Hier ben ik**”, Kim Patti, uitg. NDB Biblion, 2016. Dit woordenloos prentenboek is een universeel verhaal over migratie, over loslaten en weer wortel schieten. In stripachtige tekeningen geeft het de gevoelens van de jongen weer: hoe meer hij zich thuis voelt, hoe meer hij open bloeit, hoe meer kleur er in de tekeningen verschijnt.

“**Kinderen van de wereld memory spel**”, uitg. Kwintessens, 2009
Memoryspel met kinderen uit 36 landen: Wie kan het jongetje en het meisje uit hetzelfde land bij elkaar vinden en leert in 36 talen 'hoi' zeggen?

2. Dromen...

Christoffel heeft een droom (blz. 17). Ook Salwa heeft een droom (blz. 33 e.v.). Ze dromen allebei van mooie letters. Ze zetten hun dromen ook om tot daden.

Geef elke cursist een groot tekenblad waarop je drie wolken hebt getekend: de eerste wolk gaat over nu, de andere wolken over de toekomst. Vraag wat de droom is van je cursisten? Waar zien zij zichzelf nu? Teken of schrijf in de eerste wolk. Over één jaar? Teken of schrijf in de tweede wolk. Over tien jaar? Teken of schrijf in de derde wolk. Je kan ook een collage laten maken met woorden en foto's uit kranten en tijdschriften.

Vul samen met je cursisten dit gedicht van Willem Wilmink verder aan. Behoud de eerste en de derde regel, laat de tweede en vierde regel invullen door een droom van je cursisten:

*Ik ga slapen. Ik wil dromen
van een kindje in de wieg.
Ik ga slapen. Ik wil dromen
dat ik naar de sterren vlieg.*

Ik ga slapen. Ik wil dromen

*van citroenen aan een boom.
Ik ga slapen. Ik wil dromen
dat ik droom.*

Op blz. 39 zegt Salwa:

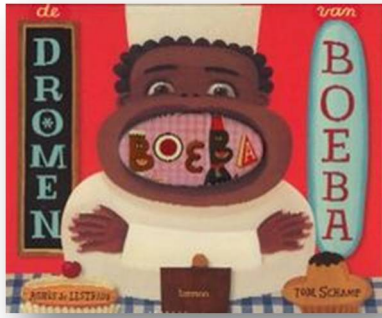
*"Ik praat niet vaak over mijn droom.
Mijn ouders geloven niet in mijn plannen.
'Mooie hobby', zeggen ze."*

Hebben je cursisten kinderen? Welke verwachtingen hebben zij voor hen? Welke verwachtingen hadden hun ouders voor hen? Staan ouders soms tussen droom en daad? Of kinderen? Een partner?

Op de leestafel:

Een zeer inspirerend project: **"droom uit..."** is een reeks van zeven meertalige prentenboeken met bijhorende kamishibaivertelplaten, opgeschreven en geïllustreerd door leerlingen uit de Onthaalklas voor Anderstalige Nieuwkomers (Okan) van de scholengemeenschap Sint-Niklaas. Van Letland tot Indonesië, van Cuba tot China: overal ter wereld vertellen mensen elkaar prachtige verhalen over mooie, enge, grappige, ontroerende, trieste of spannende dromen.

“De dromen van Boeba”, Agnès de Lestrade (tekst), Tom Schamp (ill.), uitg. Lannoo, 2008.

In een dorp hoog in de bergen woonde Boeba, de dromenverkoper. Elke dag van de week maakte hij andere dromen. Zoete en gekke dromen, sterk gekruide en pittige dromen, grote en kleine dromen. Voor elk wat wils.

3. Helden

Blz. 53:

*“Een jonge vrouw wil letters schilderen.
Een vriendin motiveert haar. Doe het! Je kan het!”*

*Een man wil teksten schenken aan de wereld.
Zijn dochters houden een winkel open.*

*Ze hebben dromen.
Ze maken plannen.*

*Ze proberen en proberen.
Ze blozen en huilen soms.
Ze vallen.
En dan staan ze weer recht.*

*Ze zijn kleine helden.
Net als jij.”*

Wat maakt een held tot een held? Hou een gesprek over helden en heldendaden: Wanneer ben je een held? Wat is een heldendaad? Wie heeft zelf al eens kleine of grote heldendaden verricht? Wat heb je toen gedaan? Vraag aan je cursisten wie hun persoonlijke helden zijn en waarom.

Geef je cursisten één (of meerdere) van de volgende opdrachten:

- Zoek het begrip ‘held’ op in het woordenboek.
- Maak een mindmap/woordspin bij het begrip ‘held’.
- Maak een lijstje van enkele (wereld)beroemde helden. Maak gebruik van boeken en het internet.

- Zoek in kranten naar artikels of berichten over helden & heldendaden. Of hoe je zelf een held kan worden: <http://www.ikreddewereld.nl/index.php/category/365-heldendaden/>

Bespreek, na het lezen van het boek:

- Wat maakt Christoffel tot een held?
- Waarom is Salwa een heldin?

Op de leestafel:

“Iedereen held” is een verhalenbox die 30 heldenverhalen uit alle windhoeken bevat. Ze werden opgetekend door OKAN-leerlingen uit Sint-Niklaas, die bij de verhalen ook lino's sneden en drukten. *“Met veel doorzettingsvermogen en zin voor nostalgie keerden zij zich tot hun eigen herinneringen of die van familie om mythische verhalen van helden uit hun thuisland in de Nederlandse taal op te schrijven.”*

4. Letters

Blz. 19:

“Ik ben een boer.

Een letter-boer.

Ik plant letters en laat boeken groeien.

Ik breng woorden naar mijn lezers.

Zo groeien ideeën in hun hoofd.”

Breng het boek **Lettersoep** mee (zie: op de leestafel). Het boek vormt een onuitputtelijke bron om met letters te spelen. Enkele letterspeltips:

- Maak lettersoep: zoek bij elke letter van het alfabet een groente. Of letterfruitsla: bij elke letter een ander stuk fruit.

- Breng een grote zak letterkoekjes mee naar de klas. Voor je ze opeet kan je ermee spelen: wie maakt het langste woord, het kortste woord, het lekkerste woord, het grappigste woord, ... ?

Blz. 19:

"Kijk naar die atlas.

Nooit zal ik naar al die landen reizen.

Nu bezoeken mijn ogen en mijn hart die plekken toch.

Kijk naar die kostuums.

Nooit zal ik die mensen ontmoeten.

Maar in mijn hoofd zijn ze mijn vrienden."

Hou een gesprek over lezen (zowel in het Nederlands als in de moedertaal). Wat is lezen voor je cursisten? Is het iets functioneel? Lezen ze enkel straatnamen, prijzen in de supermarkt, ... Lezen ze ook de krant? Tijdschriften? Lezen ze soms een boek? Lezen is luisteren (naar verhalen), lezen is kijken (in prenten- en fotoboeken). Is lezen ook reizen? Herkennen je cursisten het gevoel van Christoffel: lezen is reizen in je hoofd? Je komt op plaatsen waar je misschien nooit zal komen, je leert mensen (personages) kennen die je misschien nooit zou ontmoeten... Lezen is verrijkend, lezen is verrijkend!

Lettertipes, typografie: blz. 47:

"Christoffel hield van letters.

Daarom is zijn huis voor mij een droomhuis.

Zie je daar die letters van Garamond?

Klassiek en rond.

Een mooie letter, vol van het leven.

Christoffel vond die letters ook mooi.

Hij vroeg aan meneer Garamond om die letters te maken.

Hij betaalde er veel geld voor.

Ik hou van de m: drie stevige benen, en een beetje rond.

Kijk naar die r: met een fijn rondje aan het streepje.

Hoe mooi kunnen rondjes zijn?"

In het boek *Lettersoep* maakt de Letterel van Niets iets: een fiets. Letters bestaan uit stokjes (benen) en (halve) rondjes. Maak of zoek stempels van deze vormen en bouw en verbouw woorden. Of gebruik de vormen uit het doosje van hoptoys (zie: op de leestafel).

Vraag je cursisten op zoek te gaan naar hun lievelingslettertype:

https://nl.wikipedia.org/wiki/Lijst_van_lettertypen Geef hen de opdracht een stukje tekst in dat lettertype af te printen.

Bekijk de foto op blz. 50:

Salwa heeft een kalligram gemaakt. Een figuurtekst. Geef je cursisten de opdracht ook een kalligram te maken: van een dier, hun huis, de klas, ...

Blz. 51:

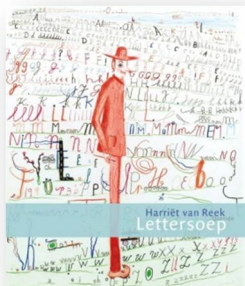
*"Ik ben een woorden-kunstenaar.
Net als Christoffel."*

Hoe kan je nog met woorden kunst maken? Verhalen maken, gedichten schrijven, kalligrammen maken, ...

Laat je cursisten hun (toekomst)dromen weergeven in een woordenwolk:

<http://www.wordle.net/>

Op de leestafel:

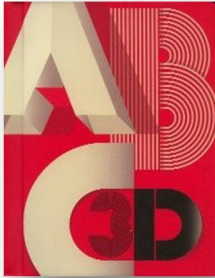
Lettersoep, Harriët van Reek, uitg. Querido, 2015

Dit boek gaat over een man, de Letterel, (meneer de letter L), die overall letters ziet. Hij is dol op letters schrijven, knippen, kijken, lezen en zelfs dromen. Hij woont in een letterhuis, heeft een letterpoes en knutselt woorden met letters. Er groeien zelfs letters in zijn tuin waar hij lettersoep mee maakt... Op deze website vind je uitgewerkte lessuggesties bij dit boek:

<http://www.leesplan.nl/basisonderwijs/praktische-tips>

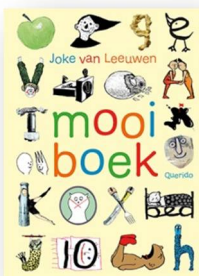
Het kleine museum, A. Le Saux, G. Solotareff, uitg. Querido, 2004
In dit kijkboek worden 150 verschillende werken tentoongesteld. Op de pagina tegenover het kunstwerk staat telkens een woord dat verband houdt met het werk. De woorden staan in alfabetische volgorde, beginnend met "aardappelen" en het Stilleven met aardappelmand van Vincent Van Gogh en eindigend met "zon" naast een detail uit De zaaier van dezelfde kunstenaar. Achterin het boekje is een lijst met de kunstenaars opgenomen.

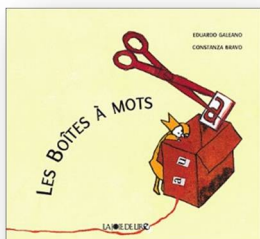
ABC 3D, Marianne Bataille, uitg. Querido, 2008
<https://www.youtube.com/watch?v=wnZrOwiG1Hg>

Het leukste ABC ter wereld, Tom Schamp, uitg. Lannoo, 2012
In *Het leukste ABC ter wereld* krijgt elke letter een eigen verhaal, op telkens een dubbele bladzijde. Er wordt gejongleerd met allitererende zinnen, met woorden en letters, zowel in de tekst als in het beeld.

Mooi boek, Joke van Leeuwen, uitg. Querido, 2015
Mooi boek is een bonte verzameling woorden, zinnen, letters, beelden, gedichten en verhalen. Lessuggesties bij dit boek vind je hier:
<http://www.leesplan.nl/sites/default/files/leesplan/Lessuggesties%20bekroonde%20boeken%202015.pdf>

Les boîtes à mots, Eduardo Galeano, La joi de lire, 2014
Dit boekje is een uittreksel en vertaling van Eduardo Galeano 'Ventana sobre la palabra' en 'Las palabras andantes' (Siglo Veintiuno Editores, Madrid, 1998). Magda knipt woorden uit de krant en verzamelt deze in verschillende doosjes. Zo zet ze de woedende woorden in de rode doos, de magische woorden in een doorschijnende doos of de droevige woorden in de gele doos. Af en toe opent ze de dozen en mengt ze de woorden...

Construire les lettres, Hoptoys
Dit doosje bevat verschillende vormen om letters mee te bouwen.

Nog meer leuke abc-boeken vind je op: <https://www.pinterest.com/pluizuit/de-mooiste-abc-boeken/>

Inspiratie rond alfabetfotografie vind je hier:

<https://nl.pinterest.com/itsjustmejd/alphabet-photography/> en hier:

<https://nl.pinterest.com/explore/alfabet-fotografie-927818921029/>

5. Identiteit

Blz. 21:

*“Overdag ben ik Christoffel de uitgever.
Ik ben belangrijk, zeggen mensen.*

*‘s Avonds ben ik Christoffel de vader.
De verhalen van mijn dochters verwarmen mijn hart.*

*‘s Nachts ben ik Christoffel de denker.
Mijn gedachten houden me wakker.”*

Hou een gesprek over identiteit. Hoe verenigen de uitgever, de vader en de denker zich in één persoon? Herkennen je cursisten dit? Zijn zij altijd en overal dezelfde? In de klas? Op de

werkvloer? Thuis, bij familie? Onder vrienden? Hoe bewaren ze het evenwicht tussen liefhebbende echtgenoot, zorgende ouder, begripvolle vriend, ... ?

Neem een grote rol papier mee naar de klas. Laat de cursisten liggen op het papier en hun omtrek optekenen. Wie huist er allemaal in deze persoon? Geef hen de opdracht het silhouet op te vullen met woorden en beelden: tekeningen of knipsels uit kranten en tijdschriften.

Blz. 47:

"Ja, iedereen zag me blozen.

Ook van het vele werk."

Wat is 'blozen'? Wanneer bloost iemand? Salwa is verlegen, op internet durft ze wel beelden laten zien (want daar zien anderen niet dat ze bloost; blz. 37) en later bloost ze van de inspanning.

Herkennen je cursisten zich in Salwa? Dankzij haar vriendin Hanane durft ze haar talenten ontplooiën. Hebben je cursisten de kans om hun talenten te ontplooiën en te benutten? Zijn ze zich bewust van al hun talenten? Er bestaan verschillende werkvormen om rond talenten te werken (zie: op de leestafel)

Op de leestafel:

"Spelen met talenten. Van loopbaan naar droombaan", uitg. THEMA, 2008

<https://www.youtube.com/watch?v=G7yTmey8pT8&gl=BE>

"Spelen met talenten : originele en doeltreffende loopbaanvragen", uitg. THEMA, 2015

Wat kan ik? Wat wil ik? Wat is de volgende stap in mijn carrière? Dit spel helpt mensen te ontdekken waar ze goed in zijn, wat ze leuk en belangrijk vinden. Wanneer ze dat weten, kunnen ze doelen stellen en actie nemen om hun doelen te verwezenlijken.

6. Vrijheid

Blz. 23:

"Boeken verspreiden verschillende ideeën.

Dat mag.

Dat moet!

*Daar geloof ik in.
Wat ik doe, is juist.
Ook al verlies ik zo vrienden.
Ik overtuig mijn gedachten.
'Ik mag zijn wie ik ben: Christoffel de uitgever.
Dit land heeft nood aan frisse ideeën.
We geven niet op.'"*

Zijn je cursisten het eens met Christoffel? Doe een stellingenspel. Spreek vooraf goed af dat ieder zijn mening mag hebben en dat alle meningen gerespecteerd moeten worden. Teken drie cirkels op de grond: 'voor', 'tegen', 'geen mening'. Vraag je cursisten na elke stelling in de voor hen bijhorende cirkel te gaan staan.

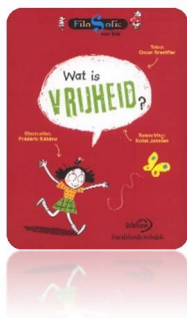
Hou een gesprek over 'Vrijheid van meningsuiting': een duidelijke afbakening of definitie vind je terug op de site van Amnesty International: <https://www.aivl.be/wat-betekent-het-recht-op-vrije-meningsuiting> .

Op de leestafel:

Bruine morgen, Franck Pavloff, uitg. Facet, 2002

Charlie en zijn vriend leven in de duistere tijd van de opkomst van een extreem politiek regime; De Bruine Staat. Ze leven op een vrij normale manier; tussen bier en kaartspel. Het zijn geen helden, maar ook geen echte schurken. Alleen maar om moeilijkheden te vermijden, wenden ze hun blik af. Stof tot nadenken: moeten we de blik afwenden en volgbaar zijn om problemen te vermijden of moeten we kritisch durven zijn en in opstand komen?

Wat is vrijheid? Oscar Brenifier, uitg. Davidsfonds/Infodok, 2009

Elk hoofdstuk behandelt een andere kernvraag over vrijheid: De kernvragen draaien om volgende uitgangspunten: wil (kun je alles doen wat je wilt), anderen (houden anderen je tegen om vrij te zijn), volwassen (moet je volwassen worden om vrij te zijn), gevangene (kan een gevangene vrij zijn), recht (hebben we allemaal het recht om vrij te zijn) en nut (waarvoor dient je vrijheid).